

OPENBARING

12

De vrouw, het Kind en de draak in de
geestelijke strijd van het gemeentetijdperk

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/openbaring/12

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	De drieënhalf jaar in vier visies	4 min	4
2	De symbolische periode van de gemeente	4 min	5
3	Parallele visioenen in Openbaring 12	3 min	7
4	Het Kind en de messiaanse Psalm 2	2 min	9
5	De opstanding als geboorte	3 min	11
6	Christus regeert met een ijzeren staf	4 min	13
7	De draak als duivel en oude slang	3 min	15
8	Waarom de vrouw niet Maria is	2 min	16
9	De vrouw als het overblijfsel van Israël	2 min	17
10	De vlucht naar de woestijn als uittocht	2 min	19
11	Barensweeën en aanvallen op de Messias	4 min	19
12	De sterren zijn niet gevallen engelen	4 min	22
13	Antiochus vervolgt de trouwe Joden	4 min	24
14	De Messias en de eerste gemeente	2 min	26

15	De vlucht vóór de val van Jeruzalem	4 min	27
16	De oorlog tussen Michaël en de draak	3 min	29
17	Satan uitgeworpen door het kruis	3 min	30
18	De aanklager uit Gods rechtszaal gezet	3 min	32
19	Satans beschuldigingen in het geweten	3 min	33
20	Het bloed van het Lam als verweer	3 min	35
21	Geen magisch gebruik van Jezus' bloed	2 min	36
22	Het evangelie als offensieve strijd	2 min	37
23	Satans korte tijd en de vervolging	2 min	38
24	De vloed van leugens en ketterij	2 min	39
25	God bewaart de vrouw in de woestijn	2 min	40
26	Oorlog tegen de gemeente gaat door	2 min	41
	Om verder te lezen		42

1

De drieënhalf jaar in vier visies

We gaan nu naar het twaalfde hoofdstuk van Openbaring. In hoofdstuk 11 kwamen we uiteindelijk bij het klinken van de zevende bazuin. Ik geloof — en dat geloof beslist niet iedereen, maar ik geloof het wel — dat de zevende bazuin het einde van de wereld aankondigt, de wederkomst van Christus, wat Paulus de laatste bazuin noemde.

Tussen de zesde en de zevende bazuin zagen we dat er kennelijk een nieuw tijdperk wordt geïntroduceerd, dat verder reikt dan wat tot dan toe in het boek aan de orde is geweest. We zullen de redenen niet opnieuw doornemen. Maar in hoofdstuk 10 hebben we gekeken naar redenen om aan te nemen dat het boekje niet gaat over de val van Jeruzalem of over dingen die spoedig zouden gebeuren. Het gaat niet over dingen die beperkt zijn tot Israël, terwijl naar mijn mening het grootste deel van het boek wel over die onderwerpen gaat.

Midden in het boek staat dit gedeelte, dit boekje, deze andere profetie. Johannes kreeg te horen dat hij opnieuw moest profeteren over vele volken, naties, talen en koningen. Dat zijn de laatste woorden die we in hoofdstuk 10 lezen. Dan begint het gedeelte waar we nu aan toe zijn: de hoofdstukken 11, 12 en 13.

In hoofdstuk 11 maakten we kennis met een tijdsperiode die in vers 2 tweeënveertig maanden wordt genoemd. In vers 3 wordt die opnieuw genoemd als 1.260 dagen. Futuristen geloven dat dit over een toekomstige periode van grote verdrukking spreekt. Bedelingenaanhangers van het gebruikelijke soort geloven dat er twee perioden van drieënhalf jaar zijn, die samen een toekomstige grote verdrukking van zeven jaar vormen.

Preteristen brengen deze drieënhalf jaar gewoonlijk in verband met een letterlijke periode van die lengte in het verleden. Mogelijk was dat de vervolging onder Nero, die ongeveer zo lang duurde, of de Joodse Oorlog, die ongeveer zo lang duurde. Dat zijn verschillende reeksen rampen. Maar het punt is dat futuristen uitzien naar een min of

meer letterlijke periode van drieënhalf jaar, of twee keer drieënhalf jaar, in de toekomst. Preteristen zoeken gewoonlijk ergens in het verleden naar drieënhalf jaar die verband houden met de val van Jeruzalem, omdat zij menen dat het hele boek over de val van Jeruzalem gaat. Op dit punt ben ik afgeweken van mijn gebruikelijke preteristische benadering.

Historisten — en je zult er waarschijnlijk niet veel tegenkomen, tenzij je naar de kerk van de zevendedagsadventisten gaat — vertegenwoordigden ooit de opvatting van de meerderheid van de protestanten. Zij geloofden dat de drieënhalf jaar moesten worden opgedeeld in 1.260 dagen en dat elke dag een jaar moest voorstellen. De historisten geloofden dus dat de periode in kwestie 1.260 jaar bedroeg, en zij meenden dat die grotendeels van toepassing was op het tijdperk van het pausdom. Het beest waarvan de godslasteringen zoveel dagen voortduren — of jaren, volgens hun opvatting — is het pausdom.

Daarom geloofden zij dat de hele loopbaan van de rooms-katholieke bisschop van Rome zich zou uitstrekken van omstreeks het jaar 600, wanneer volgens de meeste historici het pausdom begint, tot omstreeks 1860, wanneer het volgens hen ten val zou komen. Nu weet je waarom er niet meer zoveel historisten zijn als vroeger. Het jaar 1860 is allang voorbij, en het pausdom is er nog altijd. Wat dit betreft is de historistische opvatting zo'n beetje doodgelopen.

2

De symbolische periode van de gemeente

Het zijn de idealisten die deze periode in feite zien zoals ik haar zie. Volgens de idealistische opvatting verwijst het getal, of de tijdsaanduiding, van drieënhalf jaar in elk geval in wezen naar een periode die, als de tijdsaanduiding letterlijk werd opgevat, drieënhalf jaar zou duren. Dat geldt of die nu wordt uitgedrukt als 1.260 dagen, tweeënveertig maanden, of met die vreemde uitdrukking die Openbaring ontleent aan Daniël 12:

‘een tijd, tijden en een halve tijd’ (Daniël 12:7)

De idealist denkt echter niet dat dit letterlijk bedoeld is, maar symbolisch. De periode stelt iets voor, in plaats van dat ze een letterlijke tijdsduur aangeeft. De werkelijke tijd waar het om gaat, lijkt in niets op drieënhalf jaar. Al kan die er in beginsel wel op lijken, afhankelijk van waar die drieënhalf jaar geacht worden aan te doen denken.

Ik heb geopperd dat ze doen denken aan de bediening van Jezus en daarom een symbolische aanduiding zijn die wijst op de voltooiing van de bediening van Jezus. Jezus werd halverwege de zeventigste week van Daniël weggenomen. Hij begon Zijn bediening aan het begin van de zeventigste week en Hij werd halverwege die week weggenomen. Er blijft nog een halve week over waarvoor geen verklaring is gegeven. Het is mogelijk dat Openbaring erop zinspeelt dat deze andere halve week helemaal niet letterlijk is. Ze stelt veeleer de volledige voltooiing van de onvoltooide bediening van Jezus voor, en die voltooiing wordt tot stand gebracht door Zijn lichaam, de gemeente.

Dit zou erop wijzen dat de tweeënveertig maanden, of 1.260 dagen, even lang duren als het tijdperk van de gemeente. Het is niet precies even lang, want we hebben aanwijzingen dat het in het jaar 70 na Christus begint, terwijl de gemeente in het jaar 30 na Christus begon. Het is dus het tijdperk van de gemeente min de eerste veertig jaar van de geschiedenis van de gemeente. De periode vanaf het jaar 70 na Christus tot het einde van het tijdperk, wanneer Jezus terugkomt, zou door deze periode worden voorgesteld.

Zoals je weet, was de belangrijkste reden die ik daarvoor gaf — de voornaamste aanwijzing, al zijn er nog andere, minder belangrijke aanwijzingen — wat ons in hoofdstuk 11, vers 2 wordt verteld: de heidenen zouden de heilige stad Jeruzalem tweeënveertig maanden lang vertrappen. Jezus zei dat de heidenen de heilige stad Jeruzalem zouden vertrappen totdat de tijden van de heidenen voorbij zijn. Wanneer Hij dat in Lukas 21:24 zegt, spreekt Hij over de verwoesting van Jeruzalem, gevolgd door het vertrappen van Jeruzalem door de heidenen. Jezus laat die tijd duren totdat de tijden van de heidenen vervuld zijn. Hoewel het bijzonder moeilijk is om met stelligheid vast te stellen wat die uitdrukking betekent, omdat die maar één keer in de Schrift voorkomt, klinkt het mij in elk geval in de oren alsof Hij het heeft over de rest van het gemeentetijdperk, de rest van de tijd waarin God de heidenen binnenbrengt. Hij gaf de Joden onder het oude verbond 1400 jaar om het goed te doen, bijna 1500

jaar, en ze deden het niet goed. Dus nu geeft Hij de heidenen hun kans. Jeruzalem zal door de heidenen vertrapt worden totdat de tijden van de heidenen voorbij zijn en Jezus terugkomt.

Toen we die theorie toetsten, zagen we dat de twee getuigen, als zij worden gezien als de gemeente, gedurende diezelfde periode van 1260 dagen getuigen. Aan het einde van hun getuigenis worden zij uiteindelijk in het gelijk gesteld en opgenomen in de hemel, hoewel ze eerst korte tijd een nederlaag lijden door toedoen van het beest. Zo zal het ook met de gemeente gaan aan het einde van het gemeentetijdperk. Dus hoewel we niet noodzakelijkerwijs zouden zeggen dat de zaak boven elke twijfel verheven is, hebben we op zijn minst een werkbare theorie, een aannemelijke suggestie dat de 1260 dagen staan voor de periode vanaf de verwoesting van Jeruzalem tot aan de wederkomst van Christus.

3

Parallele visioenen in Openbaring 12

Aan het einde van hoofdstuk 11 hoorden we de zevende bazuin klinken, en daarmee kwam dus het einde van de wereld, als dat inderdaad, zoals ik denk, de wederkomst van Christus is. Maar in hoofdstuk 12 gaan we opnieuw terug naar een eerdere periode. Openbaring doet dit. Er zijn visioenen die elkaar overlappen, parallel in de tijd lopen en ons verschillende aspecten van dezelfde periode laten zien. Misschien komt het doordat zij dit niet zien, dat aanhangers van de bedelingenleer geloven dat er een zevenjarige grote verdrukking zal zijn, die nergens in de Schrift wordt genoemd. Zij denken namelijk dat de drieënhalf jaar waarover we nu in de hoofdstukken 12 en 13 zullen lezen, een andere periode van drieënhalf jaar is dan die in hoofdstuk 11.

Volgens mij verwijzen alle vermeldingen van de drieënhalf jaar naar dezelfde periode, die symbolisch wordt uitgebeeld. Elk visioen dat met die periode te maken heeft, geeft ons een andere nuance, een andere invalshoek op wat er gaande is, wat God doet, wat er in die tijd gebeurt en wat de duivel in die periode doet.

In hoofdstuk 12 zullen we die periode tweemaal genoemd zien worden, hoewel de twee vermeldingen parallel aan elkaar lopen en niet op elkaar volgen. In Openbaring 12:6 zullen we zien:

En de vrouw vluchtte naar de woestijn, waar zij een plaats had, die door God voor haar gereedgemaakt was, opdat men haar daar zou voeden twaalfhonderdzestig dagen.

OPENBARING 12:6

We zullen zien dat dit hoofdstuk in het midden een tussengedeelte heeft en daarna in vers 14 de draad van het verhaal weer op hetzelfde punt oppakt. Daar staat:

En aan de vrouw werden twee vleugels van een grote arend gegeven, opdat zij naar de woestijn zou vliegen, naar haar plaats, waar zij gevoed wordt, een tijd en tijden en een halve tijd, buiten het gezicht van de slang.

OPENBARING 12:14

Dit is opnieuw dezelfde periode. We zullen zien dat vers 6 ons brengt bij de vlucht van de vrouw naar de woestijn en ons vertelt hoelang ze daar zal zijn. Maar dan wordt het verhaal afgebroken voor dit tussengedeelte vanaf vers 7, waarin gesproken wordt over dingen die in de hemelse sfeer plaatsvinden. Het vertelt ons dat de draak uit de hemel wordt geworpen. Zodra het ons heeft verteld dat hij eruit is geworpen, pakt het in vers 14 het verhaal van de vrouw weer op. Het herhaalt daar dezelfde informatie die we in vers 6 kregen en gaat vanaf dat punt verder.

We hebben in dit hoofdstuk dus een vrouw die naar de woestijn vlucht. Haar verhaal loopt vanaf het begin van het hoofdstuk tot het einde ervan, maar wordt in het midden onderbroken door een tussengedeelte dat ons vertelt over iets wat in de hemelen plaatsvindt.

Laten we dit hoofdstuk dus bekijken.

4

Het Kind en de messiaanse Psalm 2

En er verscheen een groot teken in de hemel: een vrouw, bekleed met de zon, en de maan was onder haar voeten en op haar hoofd een kroon van twaalf sterren. En zij was zwanger en schreeuwde het uit in barensnood en in haar pijn om te baren. En er verscheen een ander teken in de hemel. En zie: een grote vuurrode draak met zeven koppen en tien hoorns. En op zijn koppen zeven diademen. En zijn staart veegde het derde deel van de sterren van de hemel en wierp die op de aarde. En de draak stond voor de vrouw, die op het punt stond te baren, om haar Kind te verslinden, zodra zij Het gebaard zou hebben. En zij baarde een Zoon, een mannelijk Kind, dat alle heidenvolken zal hoeden met een ijzeren staf. En haar Kind werd weggerukt naar God en naar Zijn troon.

OPENBARING 12:1-5

Dat zijn kronen.

Wie is de vrouw? Laten we beginnen met een gemakkelijkere vraag. Wie is haar Kind? Haar Kind is niet moeilijk te identificeren, want in vers 5 wordt ons over Hem verteld:

Hij zal over alle volken regeren met een ijzeren staf.

Dit wordt kennelijk geacht een herkenbare uitspraak uit Psalm 2 te zijn. Alle christenen geloven dat dit een messiaanse psalm is, waarin Jezus Zelf aan het woord is.

Men gelooft dat in Psalm 2:7 de Messias spreekt. In elk geval geloven alle christenen dit. De Messias zegt:

Ik zal het besluit bekendmaken: De HEERE heeft tegen Mij gezegd: U bent Mijn Zoon, Ik heb U heden verwekt.

PSALMEN 2:7

Dat wil zeggen: Jahweh, de Vader van Jezus, heeft tegen Mij gezegd:

Jij bent Mijn Zoon. Vandaag heb Ik Je verwekt.

Nu wil ik alleen zeggen dat deze uitspraak, in het Nieuwe Testament wordt aangehaald en voor ons wordt uitgelegd door niemand minder dan de apostel Paulus. In Handelingen 13, wanneer Paulus in het Pisidische Antiochië predikt, haalt hij dit vers aan. In vers 33 haalt hij het aan en zegt hij dat, toen Jezus uit de dood opstond, het volgende gold:

zoals ook in de tweede psalm geschreven staat: U bent Mijn Zoon, heden heb Ik U verwekt.

HANDELINGEN 13:33

5

De opstanding als geboorte

Met andere woorden, Paulus legt dit uit als een profetie over de opstanding van Christus, niet over de geboorte van Christus. Het woord ‘verwekt’ zou ons op het verkeerde been kunnen zetten, maar het boek Openbaring noemde Jezus in hoofdstuk 1 de Eerstgeborene uit de doden. Zijn opstanding wordt aangeduid als verwekt worden uit de doden. We zien dat in Openbaring 1:5:

en van Jezus Christus, Die de getrouwe Getuige is, de Eerstgeborene uit de doden en de Vorst van de koningen der aarde. Hem Die ons heeft liefgehad en ons van onze zonden gewassen heeft in Zijn bloed,

OPENBARING 1:5

De opstanding van Christus wordt dus gezien als een geboorte. Zo staat er ook in Kolossenzen 1:18 over Jezus:

En Hij is het hoofd van het lichaam, namelijk van de gemeente, Hij, Die het begin is, de Eerstgeborene uit de doden, opdat Hij in allen de Eerste zou zijn.

KOLOSSENZEN 1:18

Christus is de Eerstgeborene uit de doden. Dat betekent dat Hij de Eerste is Die is opgewekt tot de nieuwe schepping, tot het gezin van God als een verheerlijkte Zoon.

In Hebreëën staat dat God, toen Hij vele zonen tot heerlijkheid bracht, de Eerste van hen door lijden volmaakt maakte. Maar Gods programma is vele zonen tot heerlijkheid te brengen: Jezus als Eerste Die verheerlijkt wordt, en daarna wij. Hij is de Eerstgeborene van deze nieuwe schepping, van deze verheerlijkte schepping van het nieuwe verbond.

En dus, wanneer in de Psalm staat dat God tegen Jezus zegt:

Ik zal het besluit bekendmaken: De HEERE heeft tegen Mij gezegd: U bent Mijn Zoon, Ík heb U heden verwekt.

PSALMEN 2:7

ziet Paulus, vanuit de theologische visie die ik zojuist schetste, Jezus als de Eerstgeborene uit de doden. Hij zegt dat dit over de opstanding van Jezus spreekt.

Dan staat er in vers 8 van Psalm 2, terwijl God nog steeds tot Christus spreekt:

Eis van Mij en Ik zal U de heidenvolken als Uw eigendom geven, de einden der aarde als Uw bezit.

PSALMEN 2:8

Christus zal alle dingen beërven. Christus zal de aarde en de volken beërven. En God zegt in vers 9 tegen Jezus:

U zult hen verpletteren met een ijzeren scepter, U zult hen in stukken slaan als aardewerk.

PSALMEN 2:9

In het Hebreeuws staat:

Je zult ze breken met een ijzeren staf.

In het Grieks, in de Septuaginta, staat er echter:

Je zult over ze regeren met een ijzeren staf.

6

Christus regeert met een ijzeren staf

De schrijvers van het Nieuwe Testament citeerden gewoonlijk uit het Griekse Oude Testament in plaats van uit het Hebreeuws, wanneer dat mogelijk was. En dus staat er in Openbaring 12:5 dat dit Kind alle volken zou regeren met een ijzeren staf. Daarmee volgt Openbaring 12:5 de Septuaginta in Psalm 2:9. Het regeren over de volken is een voorrecht dat aan Christus is gegeven.

Nu is het waar dat Hij in een van de brieven aan de zeven gemeenten tegen degenen die zouden overwinnen zei dat zij samen met Hem aan Zijn heerschappij zouden deelnemen. Net als Hij en samen met Hem zouden zij alle volken regeren met een ijzeren staf. We zien dat in Openbaring 2, waar Hij tot de gemeente in Thyatira spreekt. In Openbaring 2:26–27 zegt Jezus:

En wie overwint en wie Mijn werken tot het einde toe in acht neemt, hem zal Ik macht geven over de heidenvolken. En hij zal hen hoeden met een ijzeren staf — zij zullen als kruiken van een pottenbakker verbrijzeld worden — zoals ook Ik die macht van Mijn Vader heb ontvangen.

OPENBARING 2:26-27

Hij haalt Psalm 2 aan, waarin Hem het voorrecht wordt gegeven alle volken met een ijzeren staf te regeren. Hij zegt dat ieder die overwint samen met Hem zal regeren. Maar het is duidelijk dat, als zij dat doen, ze alleen regeren doordat ze in Zijn heerschappij delen. Hij is Degene Die de Koning der koningen en Heere der heren is. Zelfs als wij in de opstanding in Zijn heerschappij delen, worden wij niet de Koning der koningen en Heere der heren. Dat zal Hij altijd blijven. Wij kunnen koningen zijn, maar Hij blijft de Koning van de koningen.

En dus is dit Kind dat in Openbaring 12 wordt geboren Jezus. Nu geloven de futuristen soms iets anders. Zij zeggen namelijk dat dit misschien verwijst naar een mannelijk kind dat het Joodse overblijfsel vertegenwoordigt, misschien de 144.000, of dat

misschien de heiligen uit de grote verdrukking door het mannelijke kind worden vertegenwoordigd. Dit maakt iets wat een heel eenvoudige uitspraak is veel te ingewikkeld. De lezers zouden die uitspraak herkennen als een verwijzing naar Christus, in plaats van er zo'n esoterischere betekenis in te zoeken.

Jezus is het Kind dat hier wordt geboren, en met dit hoofdstuk zijn we dus teruggekeerd naar het begin van het gemeentetijdperk. Nu zal het Kind niet alleen alle volken regeren, maar Hij wordt ook weggerukt naar God en naar Zijn troon. Dat is natuurlijk wat er, zoals wij weten, met Jezus is gebeurd. Na Zijn opstanding voer Hij op naar de troon en ging Hij aan de rechterhand van God zitten.

De geboorte en de opstanding van Jezus worden hier beide bij elkaar geplaatst, zonder enige echte verwijzing naar Zijn leven. Het gaat van Zijn geboorte naar Zijn hemelvaart zonder bijzonderheden te geven, behalve dat Hij voorbestemd is om alle volken te regeren. Het vertelt niet over Zijn bediening. Het vertelt niet over Zijn dood of Zijn opstanding, alleen over Zijn hemelvaart. Dat is niet omdat de andere dingen niet belangrijk zijn, maar ze zijn niet belangrijk voor dit visioen. Dit visioen heeft andere aandachtspunten. De nadruk ligt hier niet op het leven van Christus, maar op het resultaat van Zijn hemelvaart, Zijn heerschappij.

We kunnen nu dus zeggen dat een van de personages is geïdentificeerd. En de draak? Hij is een ander personage dat niet moeilijk te identificeren is, want in vers 9 wordt ons precies verteld wie hij is. Er staat:

En de grote draak werd neergeworpen, namelijk de oude slang, die duivel en satan genoemd wordt, die de hele wereld misleidt. Hij werd neergeworpen op de aarde en zijn engelen werden met hem neergeworpen.

OPENBARING 12:9

7

De draak als duivel en oude slang

Dat is niet dubbelzinnig. Hij wordt op drie verschillende manieren geïdentificeerd. Hij wordt de duivel genoemd. Hij wordt satan genoemd. Satan is een Hebreeuws woord. In het Oude Testament is het moeilijk vast te stellen of satan daar zelfs als eigennaam wordt gebruikt. In onze Engelse vertaling vind je in het Oude Testament enkele verwijzingen naar satan, maar het Hebreeuwse woord satan betekent tegenstander. Dus waar we in het Hebreeuws de naam satan aantreffen, kan die worden vertaald als 'de satan' of 'de tegenstander'. Het Oude Testament gebruikt het niet duidelijk als een eigennaam.

Maar de reden dat wij het als een eigennaam zien, is dat het Hebreeuwse woord satan nog steeds wordt gebruikt wanneer we bij het Nieuwe Testament komen, dat in het Grieks is geschreven. Met andere woorden, het wordt voor ons niet in het Grieks vertaald als 'tegenstander'. Het wordt in zijn Hebreeuwse vorm overgenomen, alsof het een eigennaam is. En zo herkennen we satan als een eigennaam voor deze specifieke tegenstander. In het Oude Testament is 'een tegenstander' of 'de tegenstander' een vertaling van het woord satan. Sommige Bijbels gebruiken om die reden in het Oude Testament niet eens het woord satan. Ze vertalen het.

Maar in het Grieks is er een woord dat in wezen hetzelfde betekent, en dat is diabolos, oftewel duivel. Hier staat dat hij de duivel en satan wordt genoemd. Daarmee wordt hem dus een Griekse titel en zijn Hebreeuwse naam gegeven. Er wordt ook gezegd dat hij die oude slang is.

Hier in Openbaring vernemen we voor het eerst dat satan die slang in de hof van Eden was. Interessant. Wanneer we Genesis 3 lezen, nemen we als vanzelfsprekend aan dat de slang satan is. We denken bijna dat hij daar zo wordt genoemd, maar dat is niet zo. Satan wordt niet genoemd. De duivel wordt in Genesis 3 niet genoemd. Er is alleen een slang. Zoals het verhaal wordt verteld, wordt hij behandeld alsof hij gewoon een van de dieren is.

Als je de rest van het Oude Testament doorloopt, wordt de slang nergens voor ons geïdentificeerd als satan. Er zijn wel verwijzingen naar Leviathan, die kronkelende slang die verslagen zal worden, enzovoort. Maar ons wordt pas verteld dat dit satan is wanneer we helemaal bij Openbaring 12 komen, bijna aan het einde van de Bijbel.

Uiteindelijk wordt ons ronduit verteld:

die oude slang is Satan.

8

Waarom de vrouw niet Maria is

En zo zijn twee van de drie personages met zekerheid geïdentificeerd. Er is een vrouw die we nog niet hebben geïdentificeerd. Er is een kind van de vrouw, en er is de draak. Het kind is Christus. De draak is satan. Wie is de vrouw dan?

Omdat Jezus Degene is Die uit de vrouw geboren wordt, klinkt het alsof de vrouw Maria zou kunnen zijn. Zo vatten de rooms-katholieken het op. In traditionele katholieke kunst is het zelfs niet ongebruikelijk om Maria op de maan te zien staan, bekleed met de zon en met twaalf sterren rond haar hoofd. En als je naar Mexico gaat, zul je veel van zulke beelden zien. Dat komt doordat de Rooms-Katholieke Kerk deze vrouw in dit visioen opvat als Maria. Dat lijkt redelijk genoeg, aangezien zij de moeder van Jezus was en deze vrouw Jezus ter wereld brengt.

Maar zo eenvoudig ligt het niet, want later zien we dat dezelfde vrouw de woestijn in vlucht en daar gedurende een bepaalde tijd wordt gevoed. Dat is een tijdsduur die ik heb aangeduid als langer dan tweeduizend jaar, of ongeveer zo lang. Zelfs als ik

het mis heb wat dat getal betreft, worden er dingen over haar gezegd die niet op Maria van toepassing lijken te zijn. Aan het einde van het hoofdstuk, in vers 17, staat bijvoorbeeld:

En de draak werd boos op de vrouw, en ging heen om oorlog te voeren tegen de overigen van haar nageslacht, die de geboden van God in acht nemen en het getuigenis van Jezus Christus hebben.

OPENBARING 12:17

Ik ben niet uit Maria geboren, en ik heb het getuigenis van Jezus Christus. Ik ben een christen. Ik ben een van deze nakomelingen van deze vrouw. Ik behoor tot de rest van haar nakomelingen. Maar ik ben niet uit Maria's baarmoeder gekomen. De rooms-katholieken zouden zeggen: 'Welnu, Maria is de moeder van ons allemaal.' Daarom noemen ze haar de Gezegende Moeder. Zij is de moeder van alle christenen.

Maar wacht eens even. Zij is niet de lichamelijke moeder van alle christenen. Als we de kinderen van deze vrouw niet als haar lichamelijke kinderen opvatten, is er ook geen reden om haar eerste kind wel als haar lichamelijke kind op te vatten. Met andere woorden, als deze kinderen niet haar letterlijke, natuurlijke kinderen zijn, is er ook geen reden om dat verband bij het eerste kind wel zo toe te passen.

9

De vrouw als het overblijfsel van Israël

Volgens mij is de vrouw geen individuele vrouw, maar wordt zij geïdentificeerd door de dingen die over haar worden gezegd. Vers 1 zegt dat zij bekleed is met de zon, met de maan onder haar voeten en op haar hoofd een krans van twaalf sterren. Dit beeld zou niet moeilijk te identificeren moeten zijn, want het is identiek aan het beeld in Genesis 37. Daar vertelt Jozef een van zijn twee dromen aan zijn broers, dromen waarin hij wordt voorgesteld als iemand voor wie het is weggelegd om over zijn broers te heersen.

Hij vertelt deze dromen ongetwijfeld volkomen onschuldig, maar zij vatten het niet als onschuldig op. Zij vatten het op alsof hij zichzelf boven hen probeert te verheffen. Eigenlijk is het niet erg tactvol van hem om deze dromen te vertellen. Dit zijn waarschijnlijk dromen die hij voor zichzelf had moeten houden. Aan de andere kant: als hij ze voor zichzelf had gehouden, zouden wij er niets van weten.

Dus zo is het maar beter. In Genesis 37:9 staat:

Hij kreeg nog een andere droom, en vertelde ook die aan zijn broers. Hij zei: Zie, ik heb weer een droom gehad; en zie, de zon, de maan en elf sterren bogen zich voor mij neer.

GENESIS 37:9

Jakob had er geen enkele moeite mee om de zon en de maan te herkennen als voorstellingen van Jozefs ouders, en de elf sterren als zijn elf broers. Misschien kwam dat doordat het zoveel leek op zijn vorige droom, waarin de elf broers werden voorgesteld als schoven die zich voor Jozefs schoof neerbogen. Maar waar het hier om gaat, is dat de beeldspraak uit Genesis 37 duidelijk wordt overgenomen in Openbaring hoofdstuk 12 om ons duidelijk te maken wie de vrouw is. De zon, de maan en de elf sterren zouden Jakobs gezin zijn: Jakob, zijn vrouw en zijn twaalf kinderen. Natuurlijk had hij meer dan één vrouw, maar dat hoeven we niet in onze beschouwing te betrekken. Het idee is dat dit Jakobs gezin is.

Jozef zou de twaalfde ster zijn. De elf sterren bogen zich voor Jozef neer; hij zou de twaalfde ster zijn. In de kroon van deze vrouw waren twaalf sterren. Zij is Israël. Maar zij is niet simpelweg Israël als geheel, want:

Niet iedereen die van Israël afstamt, hoort ook echt bij Israël. Zij is het overblijfsel van Israël, want zij is het deel van Israël dat behouden blijft wanneer zij de woestijn in vlucht.

10

De vlucht naar de woestijn als uittocht

Je herinnert je misschien dat Johannes de 144.000 al heeft beschreven die voor deze Holocaust gespaard zouden worden. Zij ontsnapten. En hoe ontsnapten zij? We weten dat zij de woestijn in vluchtten. De gemeente in Jeruzalem, het Joodse overblijfsel daar, ontsnapte voordat Jeruzalem viel. Zij staken de Jordaan over naar het woestijngebied, waar zij verbleven in een plaats die Pella heette. Zij werden door God gevoed. Dat wil zeggen: Hij hield hen in leven. Ik bedoel niet dat zij bovennatuurlijk voedsel ontvingen, zoals de kinderen van Israël in de woestijn manna ontvingen.

Maar hier zal de vrouw voor de draak wegvlugten. Bedenk dat de draak in Psalmen en in Ezechiël een beeld van Egypte is. Op deze plaats is satan natuurlijk het nieuwe Egypte. De gemeente ontsnapt aan satan zoals Israël aan Egypte ontsnapte. We hebben gezien dat Christus een tweede uittocht tot stand heeft gebracht, en dat was een bevrijding van satan en zijn macht. Maar satan, die hier als een draak wordt voorgesteld, is hetzelfde beeld dat het Oude Testament soms voor Egypte gebruikt.

De vrouw die de woestijn in vlucht, lijkt op Israël dat tijdens de uittocht voor de farao uit de woestijn in vluchtte. Dat God haar in de woestijn voedt, loopt sterk parallel met Israëls ervaring, toen God haar van manna voorzag. Deze beeldspraak is bedoeld om aan de uittocht te herinneren, maar het is een andere uittocht. Het is het Joodse overblijfsel dat de Messias ter wereld brengt. Het is het Joodse overblijfsel dat vlucht en aan de toorn van de draak ontsnapt. En het is het Joodse overblijfsel, niet het volk als geheel, dat door God behouden wordt.

11

Barensweeën en aanvallen op de Messias

Zo hebben we bijvoorbeeld in Jeremia hoofdstuk 4 een van verscheidene mogelijke oudtestamentische passages waarin Israël wordt voorgesteld als een zwangere vrouw die op het punt staat te bevallen. Soms baart zij de Messias en soms baart zij

het Nieuwe Jeruzalem, maar hoe dan ook is Jeruzalem, of Israël, een moeder die een kind baart.

In Jeremia 4:31 zegt God:

Want ik hoor een geluid als van een vrouw in barensnood, benauwdheid als van een die haar eerste kind aan het baren is. Het is het geluid van de dochter van Sion, zij snakt naar adem, zij spreidt haar handen uit: Wee mij toch! Want mijn ziel is uitgeput, vanwege de moordenaars.

JEREMIA 4:31

De dochter van Sion is Jeruzalem. In dit geval wordt het geestelijke Jeruzalem voorgesteld als een vrouw die aan het bevallen is.

Waaruit zouden die weeën bestaan? Het zijn de weeën die de Messias en het Messiaanse Koninkrijk voortbrachten. Het is het lijden dat de trouwe Joden hebben doorstaan in de periode voordat Jezus werd geboren. Zij zijn als een vrouw die aan het bevallen is. In Jesaja en Jeremia wordt vaak verwezen naar het lijden van de Joden onder de Babyloniërs en de Assyriërs. Zij worden daar vergeleken met mannen die hun lendenen vasthouden als een vrouw die aan het bevallen is. Het is een heel gebruikelijke uitdrukking bij de profeten, omdat het lijden dat de Joden doormaakten als barensweeën was.

Hier maakt het Joodse overblijfsel, Gods ware volk — niet het hele volk, maar de mensen die vóór de geboorte van Christus trouw waren aan God — deze afschuwelijke barensweeën door om de Messias te baren.

De draak ziet dit aankomen. Hij weet wat er gaat gebeuren en hij wil de Messias op het moment van Zijn geboorte doden. We kunnen dit zeker enigszins vervuld zien in Herodes, een bijzonder demonisch personage, als je iets weet over Herodes de Grote en hoe hij Jezus bij Zijn geboorte probeerde te vernietigen. Hij doodde een heleboel baby's in Bethlehem in een poging Hem te pakken te krijgen.

Toen dat mislukte, deed satan gedurende Jezus' hele leven nog andere pogingen om Hem om het leven te brengen. Mensen raapten stenen op om Hem te stenigen, maar Jezus liep tussen hen door en ontkwam, omdat Zijn tijd nog niet gekomen was. Toen Zijn tijd wel gekomen was, werd Hij overgeleverd aan Zijn vijanden. Toen ze Hem in de tuin kwamen arresteren, zei Jezus tegen hen:

Toen Ik dagelijks bij u was in de tempel, hebt u de handen niet naar Mij uitgestoken. Maar dit is uw uur en de macht van de duisternis.

LUKAS 22:53

Dat wil zeggen: Jezus zou nu bezwijken onder de aanvallen van de vijand op Hem, omdat daarmee een doel zou worden vervuld.

Maar we zien dat de draak wordt afgebeeld als iemand die zich vanaf het allereerste begin tegen de Messias opstelt. Het kan zelfs zo zijn dat het lijden dat over de vrouw komt, wordt gezien als de manier waarop de duivel probeert te voorkomen dat de Messias in de wereld komt. Denk aan de vervolging die in de tijd van het Oude Testament over de Joden kwam, vooral kort voor de Romeinse verovering, tijdens de Makkabese oorlogen enzovoort. Verschillende keren probeerden mensen het trouwe overblijfsel als het ware te vertrappen. Ik beschouw de vrouw dus als het trouwe overblijfsel dat de Messias ter wereld brengt. Ja, Maria maakte deel uit van dat overblijfsel, maar zij was hier niet de hele vrouw. Na de geboorte overkomen deze vrouw dingen die niet op één individuele vrouw van toepassing zouden zijn, maar wel op het overblijfsel.

12

De sterren zijn niet gevallen engelen

De vrouw baart dus een kind. Ik moet nog iets over de draak zeggen. In vers 3 is hij rood en heeft hij zeven koppen en tien horens. Als je dat in gedachten houdt, zul je in het volgende hoofdstuk diezelfde kenmerken bij het beest zien. In vers 4 wordt ook over de draak gezegd:

En zijn staart veegde het derde deel van de sterren van de hemel en wierp die op de aarde. En de draak stond voor de vrouw, die op het punt stond te baren, om haar Kind te verslinden, zodra zij Het gebaard zou hebben.

OPENBARING 12:4

Je zou kunnen zeggen: ‘Nou, dat is eenvoudig. Dat was toen een derde van de engelen samen met Lucifer viel.’ De overlevering dat een derde van de engelen samen met satan viel, is precies dat: een overlevering. In de Schrift wordt feitelijk nergens gezegd dat een derde van de engelen viel. Voor alle duidelijkheid over wat de Schrift daar wel en niet over zegt: de Schrift zegt wel degelijk dat er engelen zijn die gezondigd hebben. In Judas vers 6 en 2 Petrus hoofdstuk 2, vers 4, gaat het over

Want als God de engelen die gezondigd hebben, niet gespaard heeft, maar hen in de hel geworpen en overgegeven heeft aan de ketenen van de duisternis om tot het oordeel bewaard te worden;

2 PETRUS 2:4

Er staat niet hoeveel engelen gezondigd hebben, of welk percentage dat was. Er wordt ons alleen verteld dat er inderdaad engelen zijn die gezondigd hebben.

Er is nergens in de Bijbel sprake van een derde van de engelen die iets doet, of ze nu zondigen of iets anders doen. In de Bijbel wordt nergens naar een derde van de engelen verwezen. Toch komt het idee dat een derde van de engelen gezondigd heeft uit dit vers

voort. Dit is het enige vers. De volledige leerstelling waarvan bijna alle christenen aannemen dat die waar is, namelijk dat een derde van de engelen viel toen satan viel, is gebaseerd op dit ene duistere vers:

de staart van de draak sleepte een derde van de sterren aan de hemel mee en wierp ze op de aarde.

Soms zijn sterren in het boek Openbaring engelen. Daar bestaat geen twijfel over, want in hoofdstuk 9, vers 1 staat bijvoorbeeld:

En de vijfde engel blies op de bazuin, en ik zag een ster, uit de hemel op de aarde gevallen. En hem werd de sleutel van de put van de afgrond gegeven.

OPENBARING 9:1

Vervolgens staat er in vers 11 van hoofdstuk 9:

En zij hadden een koning over zich, de engel van de afgrond. Zijn naam is in het Hebreeuws Abaddon, en in het Grieks heeft hij de naam Apollyon.

OPENBARING 9:11

Het klinkt alsof deze engel die gevallen ster is. Een ster stelt hier dus een engel voor. Ook de zeven engelen, of de zeven sterren in de hand van Christus, zijn de zeven engelen van de zeven gemeenten. Maar dat betekent niet dat het woord 'ster' altijd engelen moet betekenen.

In dit geval is er reden om daaraan te twijfelen. De reden is eenvoudigweg deze: het neerwerpen van sterren op de aarde is hier een beeld dat ontleend is aan Daniël hoofdstuk 8, vers 10. Je hoeft geen bepaalde denkrichting aan te hangen om te zien dat Daniël hoofdstuk 8 over Antiochus Epiphanes gaat. Ik geloof dat iemand die de bedelingenleer aanhangt het zo zou zien. Iemand die het amillennialisme

aanhangt, zou het zo zien. Het maakt niet werkelijk uit wat je standpunt is. Je zult in Daniël hoofdstuk 8, vers 10, de loopbaan van Antiochus Epiphanes in 168 voor Christus herkennen.

13

Antiochus vervolgt de trouwe Joden

Hij is degene die de tempel ontwijdde, een altaar voor Zeus oprichtte, daar een varken offerde en de Joden vervolgde. Toen kwamen de chassidiem op, de heiligen, degenen die zich hadden afgezonderd. Uiteindelijk kwam de partij van de Farizeeën uit hun beweging voort. Maar deze mensen waren bereid te sterven vanwege hun trouw aan de Thora en omdat ze deden wat God had gezegd. Toch stelde Antiochus Epiphanes de doodstraf op het besnijden van je kind, het bezitten van een exemplaar van de Thora en het houden van de sabbat. Gewetensvolle Joden konden niet nalaten die dingen te doen. Daarom kwamen zij ten val door de vervolging van Antiochus Epiphanes. Hij was een verschrikkelijke tiran, totdat de Makkabese guerrillabeweging tegen hem in opstand kwam, enkele jaren oorlog tegen hem voerde en hem uiteindelijk uit Israël verdreef. Maar hij was een verschrikkelijke onderdrukker.

Over hem lezen we in Daniël 8. Hij is een kleine hoorn die opkomt uit de kop van de geitenbok, en de geitenbok is Alexander de Grote. Antiochus was een van de opvolgers van Alexander na diens dood en een heerser over Syrië. Over deze man staat in vers 10, Daniël 8:10:

Hij werd groot, tot aan het leger van de hemel. Van dat leger, namelijk van de sterren, liet hij er sommige ter aarde vallen en vertrapte ze.

DANIËL 8:10

Dat wil zeggen: de kleine hoorn groeide op.

De uitdrukking ‘de heerscharen van de hemel’ verwijst naar de sterren aan de hemel. En de hoorn:

wierp een deel van het hemelse leger en een deel van de sterren op de grond en vertrapte ze.

Sterren op de aarde werpen is niet iets wat in de tijd van Antiochus letterlijk gebeurde. Hij had dat soort macht niet. Hij was maar een mens. Hij kon geen sterren naar beneden halen en op de aarde werpen. Wat hij echter wel deed, was de rechtvaardigen en de getrouwen in Israël vertrappen. En dat zijn de sterren die hij neerwierp. Daniël geeft ons nog een reden om dat te denken, want Daniël 12:3 zegt:

De verstandigen zullen blinken als de glans van het hemel gewelf, en zij die er velen rechtvaardigen, als de sterren, voor eeuwig en altijd.

DANIËL 12:3

In Daniël zijn het rechtvaardige mensen die met sterren worden vergeleken. Het waren rechtvaardige mensen die Antiochus vertrapte, geen engelen. Het beeld van sterren die op de aarde worden geworpen in Openbaring 12:4 is ontleend aan een verwijzing naar Antiochus, waar de sterren geen engelen zijn maar mensen. Daarom zouden we kunnen betogen dat de sterren in Openbaring 12:4 eveneens mensen zijn. Het is hetzelfde verschijnsel.

Het zou zelfs om dezelfde gebeurtenis kunnen gaan. Want vóór de geboorte van Jezus kwam de grote ellende die Israël trof voornamelijk door Antiochus Epiphanes. Dat de draak deze sterren met zijn staart uit de hemel veegt, zou in feite precies dezelfde gebeurtenis kunnen zijn waarover Daniël spreekt. Vóór de geboorte van Christus vervolgde Antiochus namelijk de rechtvaardige chassidim. Hoe dan ook, het is geen duidelijke verwijzing naar engelen. Daarom is het niet mogelijk om met zekerheid iets te zeggen over een derde van de engelen die ten val kwam. Het is allemaal gebaseerd op dit ene vers en op één interpretatie van dit vers. Zelfs als het engelen zijn, hoeft een derde in Openbaring niet te worden opgevat als een statistische, wiskundige eenheid. Het is eerder een symbool van een aanzienlijke minderheid.

14

De Messias en de eerste gemeente

We zien dus dat de vrouw zwanger is en pijn lijdt. De draak wacht om het Kind te vernietigen. Ondertussen richt hij onder het Joodse overblijfsel zo veel mogelijk schade aan. Uiteindelijk wordt het Kind geboren. De draak krijgt Hem niet te pakken aan het begin, maar wel aan het einde, wanneer Hij wordt gekruisigd. Hij staat op uit de dood en gaat naar de hemel. De bijzonderheden worden overgeslagen. Wat we nu moeten weten, is dat de Messias regeert op de troon van God. Hij wordt opgenomen naar de hemel, naar God en naar Zijn troon.

Jezus heeft in Openbaring 3:21 al gezegd:

Wie overwint, zal Ik geven met Mij te zitten op Mijn troon, zoals ook Ik overwonnen heb, en Mij met Mijn Vader op Zijn troon gezet heb.

OPENBARING 3:21

Jezus heeft Zich bij Zijn hemelvaart dus samen met Zijn Vader op de troon gezet. Hij is opgenomen naar de troon van God.

We hebben hier dus de geboorte van Jezus, de hemelvaart van Jezus en de vijandigheid van de draak, satan, tegenover het getrouwe overblijfsel in Israël. Zij waren in wezen de eerste gemeente. Zij namen Christus aan. Het getrouwe overblijfsel nam Christus aan op de dag van Pinksteren: drieduizend, later vijfduizend en later nog meer. Uiteindelijk gingen ook heidenen hiervan deel uitmaken, en zij waren de overigen van het nageslacht van de vrouw. Ze heeft nog meer nageslacht. Ze is het getrouwe overblijfsel van Israël, maar ze brengt meer nakomelingen voort, want het was de Joodse gemeente die de heidenen evangeliseerde. Dat komt later in het hoofdstuk aan de orde.

15

De vlucht vóór de val van Jeruzalem

Op dit punt zien we dat de vrouw naar de woestijn moet vluchten. Dit komt ongetwijfeld overeen met de vlucht van het Joodse overblijfsel uit Jeruzalem vóór de val van Jeruzalem. Want ze blijft even lang in de woestijn als Jeruzalem door de heidenen wordt vertrapt in hoofdstuk 11, vers 2: vanaf het jaar 70 na Christus tot aan het einde van de wereld. Wat hier wordt gezegd, is dat de vrouw door God wordt bewaard, ook al komt het volk Israël onder het oordeel.

Ze wordt voorgesteld als iemand die voor de slang vlucht. Toch wordt de ramp die Jeruzalem trof vaak voorgesteld als een oordeel van God, en niet als iets van satan. Maar dat hoeft ons niet van ons stuk te brengen. Degene die bijna al Gods vuile werk uitvoert, is satan. God gebruikt Babylon. Hij gebruikt Assyrië. Hij gebruikt Egypte. Hij gebruikt satan. Hij gebruikt boze geesten. De Bijbel stelt al deze dingen zo voor. God gebruikt hen als uitvoerders van Zijn oordeel. We kunnen gemakkelijk inzien dat de afschuwelijke dingen die de Joden werden aangedaan beter bij de duivel passen dan bij God. Als we zeggen dat het Gods oordeel is, betekent dit dat God de duivel de ruimte geeft om deze dingen te doen.

Wanneer de Bijbel zegt dat Hij een boze geest zond, dat een boze geest van de Heere over Saul kwam, betekent dit niet dat God aan dezelfde kant staat als de boze geesten. Het betekent dat zij geen andere keus hebben dan alleen mensen aan te vallen van wie God hun toestaat dat ze die aanvallen. Ze moeten eerst Zijn toestemming krijgen. Zo kon Job ook niet door satan worden aangevallen, tenzij God hem toestemming gaf. Zo kon Jeruzalem ook niet worden verwoest, tenzij God de machten van satan daarvoor toestemming gaf.

De Romeinen aanbaden demonen. Ze waren afgodendienaars. In zekere zin konden zij zeker worden gezien als uitvoerders van satan, terwijl ze tegelijkertijd uitvoerders van Gods oordeel waren. Beide dingen zijn gaande: de kwaadaardigheid van satan en Gods rechtvaardige oordeel.

Interessant genoeg vertelt Josephus ons dat Titus, toen hij Jeruzalem verwoestte, geloofde dat hij een einde maakte aan het jodendom en het christendom, omdat de Romeinen het verschil niet kenden. Ze dachten dat alle monotheïsten hetzelfde waren, en hun verwarring is te begrijpen. De Joden en de christenen waren de enige mensen ter wereld van wie de Romeinen wisten dat ze monotheïsten waren. Bovendien aanbaden ze een Joodse Messias. Hoe kon een Romeinse heiden, die zelfs maar heel weinig wist over het jodendom en nog veel minder over deze nieuwe godsdienst, waarvan de aanhangers een Joodse leider volgden en in de Joodse God geloofden, dit anders zien dan als een tak van het jodendom? Titus dacht dus dat hij door de tempel te verwoesten het jodendom en het christendom zou vernietigen. Dat was natuurlijk een vergissing. Het christendom vluchtte. De tempel ging ten onder, maar het christendom bleef bestaan. Het Joodse overblijfsel werd daardoor bewaard. Dit wordt volgens mij ook aangeduid door het meten van het heilige der heiligen in hoofdstuk 11, vers 1. Het wordt gemeten om bewaard te blijven. Het is dat deel van de ware tempel waar God in geest en waarheid wordt aanbeden door het overblijfsel. Het buitenste deel van de tempel wordt aan de heidenen overgegeven. Dat is het uiterlijke Israël, dat vertrapt wordt.

Ik geloof dus dat dit werkelijk de vlucht is van het Joodse overblijfsel, de gemeente in Israël in het jaar 70 na Christus, naar een veilige plaats. Vervolgens wordt zij in de woestijn gevoed. Dat wil zeggen: zij wordt in leven gehouden. Dat Joodse overblijfsel leeft vandaag de dag nog steeds. Het maakt deel uit van de gemeente en wordt twaalfhonderdzestig dagen in leven gehouden in plaats van dat men het laat uitsterven.

16

De oorlog tussen Michaël en de draak

Zoals ik al zei, pakken we dat verhaal vanaf dat punt weer op in vers 14. Maar in de tussenliggende verzen krijgen we belangrijke informatie over wat er in de lucht, in de hemel, gebeurt. Er staat in vers 7:

Toen brak er oorlog uit in de hemel: Michaël en zijn engelen voerden oorlog tegen de draak, en de draak en zijn engelen vochten terug. Zij waren echter niet sterk genoeg en verloren hun plaats in de hemel. De grote draak — de oude slang, die duivel en satan wordt genoemd en de hele wereld misleidt — werd met zijn engelen op de aarde neergeworpen. Toen klonk in de hemel een luide stem: Nu zijn de zaligheid, de kracht, het Koninkrijk van onze God en de macht van Zijn Christus gekomen, want de aanklager van onze broeders, die hen dag en nacht bij God aanklaagde, is neergeworpen. Zij hebben hem overwonnen door het bloed van het Lam, door het woord van hun getuigenis en doordat zij hun leven niet liefhadden tot in de dood.

OPENBARING 12:7-11

Dat wil zeggen: de broeders die hij dag en nacht had beschuldigd.

Daarom, verblijd u, hemelen, en u die daarin woont! Wee hun die de aarde en de zee bewonen, want de duivel is naar beneden gekomen, naar u toe, in grote woede, omdat hij weet dat hij nog maar weinig tijd heeft.

OPENBARING 12:12

Hij heeft maar weinig tijd.

En zodra de draak zag dat hij op de aarde was neergeworpen, ging hij de vrouw vervolgen die het mannelijke Kind gebaard had.

OPENBARING 12:13

Maar daar lezen we dat de vrouw de vleugels van een arend krijgt en de woestijn in vliegt. Daar wordt dus weer opgepakt wat in vers 6 stond.

Hoe houdt al deze hemelse activiteit, deze oorlog in de hemel en de afloop ervan, chronologisch verband met het verhaal dat we op aarde hebben gevolgd? We kunnen daar een vrij goed antwoord op geven, omdat we in vers 13 zien dat de draak zijn vijandigheid tegen deze vrouw richt wanneer hij op de aarde wordt geworpen. Dat is het einde van de strijd in de hemel, wanneer hij uitgeworpen wordt. En zij vlucht de woestijn in. Dat is wat zij in vers 6 deed.

De oorlog in de hemel en de overwinning van Michaël en zijn engelen op satan en zijn engelen vinden dus plaats voordat de vrouw vlucht. Maar hoeveel eerder? We zien deze oorlog in de hemel tussen de strijdkrachten van God en de strijdkrachten van satan, en er wordt een overwinning behaald op de strijdkrachten van satan. Het wordt beschreven als het uitwerpen van de slang, zodat er in de hemel geen plaats meer voor hem is.

17

Satan uitgeworpen door het kruis

Bedenk dat dit een boek is dat door Johannes is geschreven. Er is nog een belangrijk boek dat door Johannes is geschreven: het Evangelie van Johannes. In hoofdstuk 12 van dat boek wordt, net als in hoofdstuk 12 van dit boek, verwezen naar het uitwerpen

van satan. In Johannes 12, vers 31 spreekt Jezus over Zijn naderende kruisiging en natuurlijk over wat daarop volgt: Zijn opstanding en hemelvaart, Zijn troonsbestijging en dat alles. Hij zegt in Johannes 12:31:

Nu wordt het oordeel over deze wereld voltrokken, nu zal de vorst van deze wereld buitengeworpen worden.

JOHANNES 12:31

Uitgeworpen worden, dat is wat we in Openbaring 12, vers 9 met de draak zien gebeuren. Deze oorlog in de hemel eindigt ermee dat de draak wordt uitgeworpen. Als de draak dezelfde is als de heerser van deze wereld, is dit van belang. De meeste christenen gaan daar volgens mij van uit; ik in elk geval wel. Jezus noemt de heerser van deze wereld drie keer, en in alle drie de gevallen ziet het er beslist naar uit dat Hij het over de duivel heeft. Paulus noemt de duivel de god van deze wereld.

Het punt hier is dat satan wordt uitgeworpen. Waar? Bij het kruis. Het einde van Jezus' aardse leven is daarom ook het einde van die oorlog in de hemel waarin satan wordt uitgeworpen. Dat betekent dat de oorlog tussen Michaël en zijn engelen en satan en zijn engelen plaatsvindt tijdens het leven van Jezus. Beide eindigen op hetzelfde moment. De heerser van deze wereld wordt uitgeworpen wanneer Jezus sterft. Dat is het einde van Jezus' aardse leven, en het is het einde van de oorlog in de hemel waarin satan wordt uitgeworpen.

We krijgen daarvan een bevestiging in Openbaring 12:10. Want wanneer de draak wordt uitgeworpen, zegt iemand in de hemel met luide stem:

En ik hoorde een luide stem in de hemel zeggen: Nu is gekomen de zaligheid, de kracht en het koninkrijk van onze God en de macht van Zijn Christus, want de aanklager van onze broeders, die hen dag en nacht aanklaagde voor onze God, is neergeworpen.

OPENBARING 12:10

Het behoud komt bij het kruis. Dat is het moment waarop satan wordt uitgeworpen. De kracht, de macht van Christus en het Koninkrijk van God komen op dat moment. En wat gebeurt er nog meer? In de aankondiging staat:

Want de aanklager van onze broeders, die hen dag en nacht bij onze God beschuldigde, is naar beneden geworpen.

18

De aanklager uit Gods rechtszaal gezet

Met andere woorden, satan is de rechtszaal uitgezet. Alleen in dit vers in de Schrift wordt hij de aanklager van de broeders genoemd, hoewel het woord satan aanklager of tegenstander betekent, zoals in een rechtszaak. Hij is als een officier van justitie die iemand aanklaagt die terechtstaat. Dat heeft hij dag en nacht voor God gedaan: de broeders aanklagen. We zien het in Job. Hij klaagt Job aan. We zien het in Zacharia, hoofdstuk 3, wanneer satan de hogepriester Jozua aanklaagt. Dit was blijkbaar vóór de tijd van Christus de vaste bezigheid van satan tegen Gods volk. In het Oude Testament kan hij daar in de hemel zijn en Gods volk aanklagen.

Dat is veranderd. Wat is er veranderd? Hij is eruit gezet. Zijn zaak is verworpen. Het is alsof de aanklager de rechtszaal is uitgezet. Hij is uit de hemel geworpen en kan Gods volk daar niet meer aanklagen. Waarom niet? Omdat hun schuld aan het kruis is afgehandeld. Omdat zij door God gerechtvaardigd zijn, kan niemand hen aanklagen. Is dat niet wat Paulus zei in Romeinen, hoofdstuk 8? In Romeinen 8, de verzen 33 en 34, zegt Paulus:

Wie zal beschuldigingen inbrengen tegen de uitverkorenen van God? God is het Die rechtvaardigt. Wie is het die verdoemt? Christus is het Die gestorven is, ja wat meer is, Die ook opgewekt is, Die ook aan de rechter hand van God is, Die ook voor ons pleit.

ROMEINEN 8:33-34

Dat Christus stierf, opstond, opvoer naar de rechterhand van God en voor ons pleit, is de reden waarom niemand ons kan aanklagen. Niemand kan ons veroordelen. Het is Christus Die ons rechtvaardigt. Wie zal enige beschuldiging tegen ons kunnen inbrengen? Paulus stelde die vraag retorisch. Hij bedoelde dat niemand dat kan, tenzij die sterker is dan God of met zijn beschuldigingen meer bereikt dan Christus met Zijn pleidooi.

De aanklager van de broeders wordt dus als het ware de rechtszaal uitgezet. Vóór het kruis kon hij zelfs tegen Gods volk gegronde aanklachten inbrengen, maar nu kan hij dat niet meer, omdat zij door God gerechtvaardigd zijn. Daarom wordt satan in het beeldende tafereel van het visioen in Openbaring uit de hemel gestoten. Hij kan de broeders niet langer aanklagen, in elk geval niet in de hemel.

19

Satans beschuldigingen in het geweten

Maar nu is hij naar de aarde afgedaald. Hij woont nu waar de broeders nog steeds wonen, en hij is nog altijd een aanklager. Hij kan hen alleen niet meer voor God aanklagen. Hij kan ons echter wel bij ons eigen geweten aanklagen. Hij kan ons tegenover onszelf aanklagen. Hij kan veroordeling en schuldgevoel teweegbrengen en proberen ons van God vervreemd te laten voelen. Dit is een van de voornaamste bezigheden van satan.

We zouden kunnen denken dat het belangrijkste doel van satan eenvoudigweg is ons tot zonde te brengen. Maar waarom zou het hem iets kunnen schelen of we zondigen of niet? Het doel waarmee hij ons tot zonde brengt, is dat hij ons schuldig en van God vervreemd wil laten voelen. In feite kan het hem niet schelen of we werkelijk zondigen of niet. Als hij ons het gevoel kan geven dat we gezondigd hebben en daarmee hetzelfde resultaat kan bereiken, namelijk dat we ons schuldig en van God vervreemd voelen, dan is hij daar tevreden mee. Hij wil ons alleen maar van God vervreemden. Als ons geweten niet zuiver is, dan is hem dat gelukt.

1 Johannes 3:20 vertelt ons:

Want als ons hart ons veroordeelt, God is meer dan ons hart, en Hij weet alle dingen.

1 JOHANNES 3:20

Vervolgens zegt hij:

Geliefden! Als ons hart ons niet veroordeelt, hebben wij vrijmoedigheid om tot God te gaan; en wat wij ook maar bidden, ontvangen wij van Hem, omdat wij Zijn geboden in acht nemen en doen wat Hem welgevallig is.

1 JOHANNES 3:21-22

Dezelfde schrijver die Openbaring schreef, vertelt ons trouwens dat ons hart wordt aangevallen door veroordeling. Waarom? Omdat we geen vrijmoedigheid tegenover God hebben als ons hart ons veroordeelt. Hij zegt dat we wel vrijmoedigheid tegenover God hebben als ons hart ons niet veroordeelt.

Waarom zou de duivel daar iets om geven? Omdat we dan geloof en vrijmoedigheid hebben, en we vragen, en wat we ook vragen, ontvangen we van Hem. Met andere woorden, onze gebeden, die in deze strijd altijd onze wapens tegen de machten van de duisternis zijn, zijn doeltreffend wanneer ons hart zuiver en ons geweten zuiver is. Dus zegt Johannes: luister, als je hart je veroordeelt, luister er dan niet naar, want God is groter dan je hart. Wie kan degenen veroordelen die God heeft vrijgesproken?

Vroeger kon de duivel God daadwerkelijk benaderen met beschuldigingen tegen ons. Dat kan hij niet meer. God zal er niet naar luisteren. God weet dat de verlossing en verzoening volbracht zijn en dat er vergeving van zonden is. Niemand kan voor God enige aanklacht tegen ons inbrengen, maar dat staat ons niet altijd even helder voor ogen. Soms voelen we ons wel veroordeeld, en de duivel vindt het heel prettig als dat gebeurt, want dan worden onze gebeden verzwakt. Als ik denk: „Volgens mij is God niet echt blij met mij”, zal ik niet vrijmoedig tot de troon van de genade komen en verwachten dat mijn gebeden verhoord zullen worden. Dat is wat de duivel graag wil.

20

Het bloed van het Lam als verweer

Hij is nog steeds de aanklager van de broeders, maar hij is neergeworpen op de aarde. Hij moet zijn werk als aanklager op aarde voortzetten, tegenover de bewoners van de aarde. Maar de heiligen die door hem worden aangeklaagd, overwinnen hem. Een belangrijk deel van onze strijd bestaat uit het overwinnen van de beschuldigingen van de duivel. Een ander deel is natuurlijk dat we zijn domein binnendringen met het evangelie en hem gebied afnemen dat hij duizenden jaren lang onbetwist in handen heeft gehad. Dat is het evangelie prediken en het Koninkrijk van God en het licht brengen in de duistere gebieden waar satan werkelijk de macht heeft gehad. In vers 11 zien we dat de strijd van de gemeente als volgt wordt onderverdeeld:

En zij hebben hem overwonnen door het bloed van het Lam en door het woord van hun getuigenis, en zij hebben hun leven niet liefgehad tot in de dood.

OPENBARING 12:11

Hoe is het bloed van het Lam werkzaam in de geestelijke strijd? Bedenk met wie we te maken hebben. We hebben te maken met de aanklager. Wanneer hij je aanklaagt, wat voer je dan aan als verweer? Je beroept je op het bloed. Als je in een rechtszaal ergens van wordt beschuldigd, vraagt de rechter: 'Wat is je verweer?' Hij verwacht dat je zegt: 'Ik pleit niet schuldig,' of: 'Ik pleit schuldig.' Dat zijn meestal de twee mogelijkheden.

Maar tegenover de beschuldigingen van de duivel kunnen we niet zeggen dat we niet schuldig zijn, want vaak zijn die beschuldigingen volkomen waar. We kunnen niet zeggen: 'Niet schuldig,' want dat zou niet helemaal juist zijn. Maar we kunnen ook niet zeggen: 'Schuldig,' want ons strafblad is gewist. In 1 Johannes 1:7 staat:

Maar als wij in het licht wandelen, zoals Hij in het licht is, hebben wij gemeenschap met elkaar, en het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde.

1 JOHANNES 1:7

Johannes vertelt ons dat we niet veroordeeld kunnen worden als we christenen zijn die in het licht wandelen, want het bloed van Christus reinigt ons van alle zonde.

Wat moet ik doen als de duivel mij aanklaagt? Ik zeg niet dat ik niet schuldig ben. Soms ben ik schuldig geweest. Soms heb ik het verkeerde gedaan, maar in zekere zin doet dat er niet toe. Het verweer luidt niet 'schuldig' of 'niet schuldig'. Het verweer is het bloed van het Lam. Dat is natuurlijk de theologie waarvan wordt uitgegaan in die bekende hymne 'Just As I Am': 'without one plea'. 'Plea' is een term uit de rechtszaal. Ik heb geen enkel verweer te voeren, behalve dat Uw bloed voor mij vergoten is. Dat is het enige verweer dat ik heb. Ik beroep mij op het bloed van Jezus.

21

Geen magisch gebruik van Jezus' bloed

Pinkstergelovigen spreken soms op een magische manier over het afroepen van het bloed van Jezus. Soms zeggen ze dat je het bloed over je huis moet afroepen, zodat het niet afbrandt en je geen verzekering nodig hebt. Je roept het bloed af over je auto en dan kom je nooit zonder benzine te staan. Roep het bloed af over je man en hij zal behouden worden. Roep het bloed af over je portemonnee en je kinderen en dan zul je nooit bankroet gaan en zullen je kinderen nooit in opstand komen. Sommige pinkstergelovigen houden zich bezig met allerlei van dat magische gedoe met het bloed van Jezus.

Ik gaf eens les over geestelijke strijd op een Koreaanse basis van Jeugd met een Opdracht in Toronto en maakte precies dit punt. Een van de stafleden zei: 'Steve, misschien weet je dit niet, maar onder christenen in Korea is het heel gebruikelijk om zich bij alles op het bloed te beroepen. Wat je zegt, is echt relevant voor hen.' Ik wist niet dat dit zo was binnen de cultuur van christenen in Korea, maar in Amerika heb ik het beslist gezien. De laatste jaren komt het niet zo vaak meer voor, maar in de jaren zeventig was er een boek met de titel *The Power in the Blood*. Het ging er helemaal over dat je je bij alles op het bloed beroept als op een tovermiddel om de duivel weg te houden. Het is alsof er een onzichtbaar schild over je heen komt waar de duivel niet doorheen kan dringen wanneer je je op het bloed beroept.

Dat wordt nergens in de Schrift geleerd. Sterker nog, nergens in de Schrift wordt ook maar iets geleerd wat daar enigszins op lijkt. Het bloed van Jezus werkt niet als magie. Het is een verzoeningsprijs die betaald is om de verdiende straf teniet te doen. Het is met andere woorden ons verweer in de rechtszaal. Wanneer de aanklager ons aanklaagt, overwinnen we hem door het bloed van het Lam. Zijn veroordeling, zijn beschuldiging, wordt overwonnen door het bloed van Jezus.

22

Het evangelie als offensieve strijd

Maar de heiligen overwinnen hem ook door het woord van hun getuigenis, wat in Openbaring de prediking van het evangelie is. Hierin zien we dat de heiligen zich niet alleen tegen beschuldigingen verdedigen, maar ook het gebied van de duivel binnengaan en hem in een lijf-aan-lijfgevecht verslaan. Ze nemen gebied in dat hij ooit in handen had en brengen het door de prediking van het Evangelie onder de heerschappij van Christus. Iedere keer dat mensen door de prediking van het evangelie tot Christus komen, heeft satan gebied verloren dat vroeger zijn eigendom was, of waarover hij in elk geval vroeger de macht had.

Net als de meeste vormen van oorlogvoering heeft geestelijke strijd een defensieve en een offensieve veldtocht. De defensieve veldtocht is erop gericht te voorkomen dat de brandende pijlen je doden. Daarom heb je een wapenrusting. Daarom is het bloed van het Lam er: om je hart te beschermen tegen veroordeling en tegen datgene wat je ervan zou weerhouden met daadwerkelijke vrijmoedigheid tot God te naderen.

Maar dan is er ook het offensieve aspect, waarbij we eropuit trekken naar de plek waar de duivel woont. We weten waar hij slaapt. We kloppen op zijn deur en zeggen: 'Neem me niet kwalijk, ik kom je huis leeghalen. Ik kom je bezittingen roven.' Het evangelie prediken, zielen bij satan weghalen en ze aan Christus geven, is het offensieve aspect van de strijd. De strijd gaat beide kanten op, en de heiligen overwinnen satan uiteindelijk met deze middelen en doordat zij hun leven niet liefhebben tot in de dood.

23

Satans korte tijd en de vervolging

De hemelen verheugen zich, omdat ze dit allemaal begrijpen. Maar de mensen op aarde moeten het gaan vatten, want de duivel is naar hen neergedaald, vol toorn, en hij weet dat hij maar beperkte tijd heeft. Hoelang? Dat weten we niet, maar het is geen onbeperkte tijd. Zijn tijd is kort. Korter dan wat? Korter dan hij voordien was. Vroeger had hij als het ware voor onbepaalde tijd vrij spel om over de volken te heersen. Maar nu heeft Christus het evangelie naar de volken gezonden en de opdracht gegeven om de volken tot discipelen te maken. Satans vermogen om hen te blijven misleiden is nu beperkt op een manier waarop het vroeger niet beperkt was.

Vroeger werd het nooit betwist. Nu probeert hij wanhopig vast te houden aan gebied dat hij ooit zonder strijd in handen had. Zijn tijd is niet meer wat die ooit was. Hij heeft niet veel tijd meer om het rustig aan te doen. Toen de draak dus zag dat hij op de aarde was geworpen — en dat gebeurde bij het kruis — vervolgde hij de christelijke gemeente in Jeruzalem. Stefanus werd gestenigd. Jakobus werd onthoofd. Petrus werd gearresteerd. Saulus van Tarsus werd eropuit gestuurd om christenen te doden of te arresteren en hen terug te brengen naar Jeruzalem om gedood te worden. Hij werd behouden. Andere mensen gingen er na hem op uit. Satan viel het Joodse overblijfsel, de gemeente, aan, maar zij ontkwamen. Zijn uiteindelijke aanval was de verwoesting van Jeruzalem, maar het overblijfsel ontkwam en is tot op dit moment blijven voortbestaan.

24

De vloed van leugens en ketterij

In vers 15 staat:

En de slang spuwde uit zijn bek water als een rivier, de vrouw achterna, om haar door de rivier te laten meesleuren. Maar de aarde kwam de vrouw te hulp, en de aarde opende haar mond en verzwolg de rivier die de draak uit zijn bek had gespuwd.

OPENBARING 12:15-16

Waar verwijst dit naar? De aanwijzing is dat het water, de vloed, uit zijn mond kwam. In sommige visioenen in Openbaring komt er iets uit de mond van Jezus: er komt een zwaard uit Zijn mond. Het is duidelijk dat het zwaard dat uit Zijn mond komt Zijn woord is, dat als een scherp tweesnijdend zwaard is. Wat komt er uit de mond van de duivel? Leugens. Zoals Johannes 8:44 zegt:

U bent uit uw vader de duivel, en wilt de begeerten van uw vader doen; die was een mensenmoordenaar van het begin af, en staat niet in de waarheid, want er is in hem geen waarheid. Wanneer hij de leugen spreekt, spreekt hij vanuit wat van hemzelf is, want hij is een leugenaar en de vader van de leugen.

JOHANNES 8:44

Uit de overvloed van zijn hart spreekt zijn mond leugens.

Dit is een vloed van leugens en misleiding. Hij heeft geweld en intimidatie gebruikt, maar dat heeft niet gewerkt. Daarom probeert hij het nu met leugens. Er waren twee voornaamste gevaren waarmee de vroege gemeente te maken kreeg, en de gemeente heeft daar ook nu nog mee te maken. Het eerste was openlijke vervolging door de Romeinse keizers en de Joodse autoriteiten — dat wil zeggen, mensen die hen probeerden te doden. Vervolging. Het andere was dwaling, ketterij en verdraaiing. De vroege gemeente bestreed vanaf de tijd van de apostelen ketterij: de judaïstische

ketterij en de gnostische ketterijen die de gemeente binnenslopen. De reden dat we al de brieven van Paulus hebben, is dat deze aanval op de gemeente er was in de vorm van ketterij. Paulus moest die ketterijen in zijn brieven bestrijden. Hij had zijn handen vol aan het voeren van deze oorlog van waarheid tegen dwaling. De duivel zond een vloed uit zijn mond om te proberen de gemeente weg te spoelen.

25

God bewaart de vrouw in de woestijn

Er staat dat de aarde haar mond opende en de vloed verzwolg. Het is verleidelijk om dit zo op te vatten dat de gemeente er niet intrapte, maar dat de wereld zijn leugens wel slikte. Misschien is dat zo. Maar het opengaan van de aarde kan ook bedoeld zijn als nog een voorbeeld uit de uittocht, want de aarde ging open om de tegenstand te verzwelgen die tijdens de opstand van Korach tegen Mozes en Aäron in het geweer kwam. Het kan nog een beeld uit de uittocht zijn, dat aangeeft dat God de gemeente bovennatuurlijk bewaarde, zelfs ondanks deze bedreiging.

Nog een verwijzing naar de uittocht staat in vers 14, dat we hebben overgeslagen. Daar staat dat de vrouw twee vleugels van een grote arend kreeg, zodat ze naar de woestijn kon vliegen. De vleugels van de arend verwijzen naar het feit dat God Israël uit Egypte bracht. God zegt:

U hebt zelf gezien wat Ik met de Egyptenaren gedaan heb en hoe Ik u op arendsvleugels gedragen en u bij Mij gebracht heb.

EXODUS 19:4

Het staat in Exodus 19:4:

Jullie hebben gezien wat Ik de Egyptenaren heb aangedaan en hoe Ik jullie op adelaarsvleugels heb gedragen en bij Mij heb gebracht.

Dat gebeurde daarbuiten, in de woestijn bij de berg Sinaï. Tijdens de uittocht droeg Hij Israël op arendsvleugels de woestijn in. Dat is de beeldspraak die Openbaring gebruikt. De vrouw kreeg twee vleugels van een grote arend, zodat ze naar de woestijn

kon vliegen.

Er is al deze beeldspraak van de uittocht, maar het is natuurlijk niet de oude uittocht. Het is de redding van het overblijfsel van Israël, ondanks alle vijandigheid van de draak. Die probeerde Christus te doden en deed dat ook, maar raakte Hem kwijt toen Hij naar de hemel opsteeg. Daarna voerde hij oorlog tegen de gemeente, toen hij zelf uit de hemel was geworpen.

26

Oorlog tegen de gemeente gaat door

In vers 17 staat:

En de draak werd boos op de vrouw, en ging heen om oorlog te voeren tegen de overigen van haar nageslacht, die de geboden van God in acht nemen en het getuigenis van Jezus Christus hebben.

OPENBARING 12:17

Wie zouden dat kunnen zijn? De vrouw is het overblijfsel van Israël dat in Christus geloofde. Wie zijn de overige kinderen van de vrouw? Het zijn duidelijk de heidenen, die niet tot het overblijfsel van Israël behoren, maar nu wel deel uitmaken van haar gezin. Mensen die van Jezus Christus getuigen en de geboden van God houden, zijn duidelijk een verwijzing naar de gemeente.

Het hoofdstuk eindigt dus met een oorlog die tegen de gemeente voortduurt. Jeruzalem is gevallen. Gods volk wordt gedurende de rest van de tijd bewaard, vanaf dat moment tot aan het einde: 1.260 dagen, oftewel een tijd, tijden en een halve tijd. Gedurende die tijd is er oorlog. We lezen in hoofdstuk 13 dat bij deze oorlog twee specifieke vijanden betrokken zijn die met satan samenspannen. Satan heeft geprobeerd geweld te gebruiken door middel van vervolging. Hij heeft misleiding ingezet: religieuze misleiding en ketterij. Daarom roept hij twee beesten te hulp: het

ene is een regeringssysteem dat geweld gebruikt, en het andere een religieus systeem dat misleiding en geestelijke ketterij gebruikt. Dat zijn de twee beesten die in het volgende hoofdstuk uit de zee en uit het land zullen opkomen.

Dat zal het laatste hoofdstuk zijn dat over deze periode van drieënhalf jaar gaat. Elk van deze hoofdstukken belicht iets anders van die periode. In dit hoofdstuk gaat het voornamelijk om de oorlog gedurende die periode. In hoofdstuk 13 zal het gaan om de voornaamste bondgenoten van satan die hij in die oorlog gebruikt. Dit is een uitbeelding van een voortdurende geestelijke oorlog gedurende het tijdperk van de gemeente. We zullen die beesten bespreken wanneer we eraan toekomen.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Openbaring 12:6
- Openbaring 12:14
- Openbaring 12:1-5
- Psalmen 2:7
- Handelingen 13:33
- Openbaring 1:5
- Kolossenzen 1:18
- Psalmen 2:8
- Psalmen 2:9
- Openbaring 2:26-27
- Openbaring 12:9
- Openbaring 12:17
- Genesis 37:9
- Jeremia 4:31
- Lukas 22:53
- Openbaring 12:4
- 2 Petrus 2:4
- Openbaring 9:1
- Openbaring 9:11

- Daniël 8:10
- Daniël 12:3
- Openbaring 3:21
- Openbaring 12:7-11
- Openbaring 12:12
- Openbaring 12:13
- Johannes 12:31
- Openbaring 12:10
- Romeinen 8:33-34
- 1 Johannes 3:20
- 1 Johannes 3:21-22
- Openbaring 12:11
- 1 Johannes 1:7
- Openbaring 12:15-16
- Johannes 8:44
- Exodus 19:4

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.